

4-SINF ONA TILI DARSLARIDA LOYIHA ISHLARINI TASHKIL ETISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH

Akbarova Nozima Anvarjon qizi

Namangan davlat pedagogika instituti, magistrant

Kirgizov Nuriddin Olimjonovich

Maslaxatchi

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.23324412>

Annotatsiya. Mazkur maqolada 4-sinf ona tili darslarida loyiha ishlarini tashkil etishning pedagogik va metodik imkoniyatlari yoritilgan. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida mustaqil fikrlash, ijodkorlik, muloqot qilish, axborot izlash, tahlil qilish va o‘z faoliyati natijasini taqdim etish ko‘nikmalarini shakllantirishda loyiha metodining o‘rni ochib berilgan. Shuningdek, ona tili darslarida loyiha ishlarini rejalashtirish, mavzu tanlash, guruhlarini shakllantirish, topshiriqlarni taqsimlash, jarayonni nazorat qilish va natijalarni baholash bo‘yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta‘lim, ona tili, loyiha metodi, loyiha ishi, ijodkorlik, mustaqil ta‘lim, hamkorlik, kommunikativ kompetensiya, baholash.

Kirish

Bugungi ta‘lim jarayonida o‘quvchilarga bilimlarni berish bilan bir qatorda, uning mustaqil izlanishi, muammoni aniqlashi, turli manbalardan ma‘lumot izlab topishi, olingan ma‘lumotlarni tahlil qilishi va amaliy faoliyatda qo‘llay olishi muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, boshlang‘ich ta‘lim bosqichida o‘quvchilarning keyingi ta‘lim faoliyati uchun zarur bo‘lgan bilim, ko‘nikma va malakalarni hamda kompetensiyalarni shakllantirishda interfaol metodlardan samarali foydalanish ahamiyatli sanaladi.

Boshlang‘ich sinflarda ona tili fani o‘quvchilarning nutqiy va lingvistik, kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish uchun katta imkoniyatlarga ega hisoblanadi. Mazkur fan doirasida o‘quvchilar so‘z, gap, matn, nutq, lug‘at boyligi, imlo va grammatik qoidalar bilan ishlash orqali o‘z fikrlarini og‘zaki hamda yozma ravishda ifodalashni o‘rganadilar. Shu sababli ona tili darslarini faqat nazariy bilimlarni o‘zlashtirishga yo‘naltirmasdan, o‘quvchini faol izlanishga undaydigan ta‘lim texnologiyalari asosida tashkil etish muhimdir.

Shunday metodlardan biri – loyiha ishi metodi hisoblanadi. Loyiha metodi o‘quvchilarni muayyan muammo yoki mavzu ustida mustaqil va hamkorlikda ishlashga, yakunda aniq mahsulot yaratishga yo‘naltiradi.

Loyiha metodining ona tili ta‘limidagi ahamiyati o‘quvchining bilimni tayyor holda qabul qilishi emas, balki uni izlanish va amaliy faoliyat orqali egallashini nazarda tutadi. Loyiha faoliyatida o‘quvchi mavzu yuzasidan savollar qo‘yadi, ma‘lumot to‘playdi, uni saralaydi, tahlil qiladi va natijani muayyan shaklda taqdim etadi.

4-sinf ona tili darslarida loyiha ishlaridan foydalanish quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

- o‘quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi;
- lug‘at boyligini kengaytiradi;
- og‘zaki va yozma nutqni takomillashtiradi;
- matn yaratish ko‘nikmasini shakllantiradi;

- axborot bilan ishlash malakasini rivojlantiradi;
- guruhda hamkorlik qilishga o‘rgatadi;
- ijodkorlik va tashabbuskorlikni qo‘llab-quvvatlaydi;
- o‘quvchilarning fanga bo‘lgan qiziqishini oshiradi;
- o‘z faoliyati natijasini baholash ko‘nikmasini shakllantiradi.

Loyiha ishining muhim jihati shundaki, bunda o‘quvchi ta‘lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylanadi. O‘qituvchi esa asosan yo‘naltiruvchi, maslahat beruvchi va jarayonni muvofiqlashtiruvchi vazifani bajaradi.

4-sinf ona tili darslarida loyiha ishlarini tashkil etish bosqichlari quyidagilardan iborat:

1. Muammoni aniqlash

Dastlab o‘quvchilar uchun qiziqarli va ularning yosh xususiyatlariga mos muammo yoki mavzu belgilanadi.

Masalan:

“Sinfimizning so‘z boyligini qanday oshirish mumkin?”

“Maqollar - xalq donoligi”

“So‘zlarning sehrli olami”

“Kitob - bilim manbai”

“Ona tilimizdagi eng qiziqarli so‘zlar” kabi mavzular 4-sinf o‘quvchilarining loyiha faoliyati uchun mos bo‘lishi mumkin.

2. Loyiha maqsadini belgilash

O‘quvchilar loyiha yakunida nimaga erishishlarini aniqlaydilar. Masalan, “Maqollar - xalq donoligi” loyihasining maqsadi o‘quvchilarning maqollar haqidagi bilimlarini kengaytirish, ularning mazmunini tushunish va nutqda qo‘llash ko‘nikmasini rivojlantirishdan iborat bo‘lishi mumkin.

3. Rejalashtirish

Bu bosqichda bajariladigan ishlar ketma-ketligi belgilanadi. O‘quvchilarga:

- qanday ma‘lumot to‘plash;
- kim bilan suhbatlashish;
- qanday materiallardan foydalanish;
- qanday mahsulot yaratish;
- natijani qanday taqdim etish

kabi vazifalar tushuntiriladi.

4. Guruhlarda ishlash

Dars jarayonida 4-sinf o‘quvchilari uchun kichik guruhlarda ishlash samarali hisoblanadi. Har bir guruhga alohida vazifa beriladi.

Masalan, “Maqollar - xalq donoligi” loyihasida:

Guruh	Vazifa
1-guruh	Mehnat haqidagi maqollarni to‘plash
2-guruh	Ilm va bilim haqidagi maqollarni to‘plash
3-guruh	Do‘stlik haqidagi maqollarni to‘plash
4-guruh	Maqollarning mazmunini izohlash va rasmlar tayyorlash

Bu usul o‘quvchilar o‘rtasida vazifalarning adolatli taqsimlanishiga va hamkorlikda ishlashiga yordam beradi.

5. Ma‘lumotlarni yig‘ish va tahlil qilish

O‘quvchilar darslik, bolalar ensiklopediyalari, badiiy adabiyot, oila a‘zolari bilan suhbat va o‘qituvchi tavsiya qilgan manbalardan foydalanishlari mumkin.

Bu bosqichda o‘quvchiga ma‘lumotni shunchaki yig‘ish emas, balki saralash, taqqoslash va kerakligini ajratib olish vazifasi ham berilishi lozim hisoblanadi.

6. Loyiha mahsulotini yaratish

Loyiha yakunida aniq mahsulot yaratilishi muhim.

Masalan: Plakat, albom, lug‘at, buklet, badiiy kitoblar, jadval, klister, taqdimot kabi.

Shunday qilib, o‘quvchi o‘z mehnatining natijasini ko‘rish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

7. Loyihani taqdim etish

Har bir guruh o‘z loyihasini jamoga taqdim etadi. Bunda o‘quvchilar: loyiha mavzusini, maqsadini, bajarilgan ishlarni, erishilgan natijalarni, yaratilgan mahsulotni izohlab beradilar.

Bu jarayon o‘quvchilarning nutqiy va lingvistik kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Loyiha ishlarini takomillashtirishning metodik yo‘llari 4-sinf ona tili darslarida foydalanish o‘quvchilar samaradorligini oshirish uchun bir qator metodik yondashuvlardan foydalanish mumkin.

Loyiha mavzusini tanlash bosqichida foydalaniladi. O‘qituvchi muammo yuzasidan savol beradi va o‘quvchilar o‘z fikrlarini erkin bildiradilar.

Masalan: “So‘z boyligimizni qanday oshirishimiz mumkin?”

O‘quvchilarning barcha fikrlari doskaga yozib boriladi hamda tahlil qilinadi. Keyinchalik ular o‘quvchilar tomonidan tahlil qilinib, loyiha uchun eng maqbul yo‘nalish belgilanadi.

Loyiha faoliyatida faqat yakuniy mahsulotni emas, balki loyiha jarayonidagi o‘quvchi faoliyatini ham baholash muhim ahamiyat kasb etadi.

Quyidagi baholash mezonlaridan foydalanish mumkin:

Baholash mezoni	Ball
Mavzuni to‘g‘ri yoritishi	5
Mustaqil izlanishi	5
Guruhdagi faolligi	5
Ijodkorligi	5
Nutq va taqdimot sifati	5
Loyiha mahsulotining sifati	5
Jami	30

Bunda baholashning asosiy maqsadi o‘quvchilarni bir-biri bilan taqqoslash emas, balki ularning o‘z faoliyatini tahlil qilish va keyingi faoliyatini yaxshilashga yo‘naltirishdan iborat bo‘lishi lozim.

Amaliy loyiha namunasi

Loyiha mavzusi:

“So‘zlar xazinasini”

Maqsad:

O‘quvchilarning lug‘at boyligini kengaytirish, yangi so‘zlarni izlash, ularning ma‘nosini tushuntirish va gaplarda qo‘llash ko‘nikmasini shakllantirish.

Vazifalar:

1. 20 ta yangi so‘z topish.
2. So‘zlarning ma‘nosini aniqlash.
3. So‘zlarni mavzular bo‘yicha guruhlash.
4. Har bir yangi so‘z ishtirokida gap tuzish.
5. “So‘zlar xazinasini” nomli kichik lug‘at yaratish.
6. Loyiha natijasini sinf oldida taqdim etish.

Yakuniy mahsulot: “Bizning sinf lug‘atimiz” nomli kichik kitobcha yoki elektron taqdimot.

Refleksiya savollari:

- Loyiha davomida nimalarni o‘rgandingiz?
- Siz uchun eng qiziqarli topshiriq qaysi bo‘ldi?
- Qaysi vazifani bajarishda qiyinchilikka duch keldingiz?
- Guruhingiz ishiga qanday hissa qo‘shdingiz?
- Keyingi loyihada nimani boshqacha bajargan bo‘lardingiz?

4-sinf ona tili darslarida loyiha ishlarini tashkil etish o‘quvchilarning bilimlarini amaliy faoliyat bilan bog‘lash, mustaqil izlanish va ijodiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirish uchun samarali metodik imkoniyatlardan biri hisoblanadi. Loyiha faoliyati orqali o‘quvchilar ona tili bo‘yicha nazariy bilimlarni egallash bilan birga, ularni real hayotiy vaziyatlarda qo‘llashga o‘rganadilar.

Loyiha metodini takomillashtirishda mavzular o‘quvchilarning yosh va individual xususiyatlariga mosligi, topshiriqlarning bosqichma-bosqich murakkablashib borishi, guruhlar o‘rtasida vazifalarning oqilona taqsimlanishi, zamonaviy axborot vositalaridan maqsadli foydalanish hamda jarayon va natijani mezonlar asosida baholash muhim ahamiyatga ega.

Shuningdek, loyiha ishlarini ona tili darsining maqsad va mazmuni bilan uzviy bog‘lash lozim. Bunda loyiha alohida, darsdan tashqari faoliyat sifatida emas, balki o‘quvchilarning til bilimlarini amaliy qo‘llashga xizmat qiluvchi ta‘limiy faoliyat sifatida tashkil etilganda yuqori samaradorlikka erishish mumkin.

Adabiyotlar ro‘yhati

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2017-yil 7 fevralda „O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi” to‘g‘risidagi farmonida_2017; PF-4947sonli
2. Qosimova K., Matjonov S., G‘ulomova X., Yo‘ldosheva Sh., Sariyev Sh. Ona tili o‘qitish metodikasi. –T.: Noshir, 2022. – 354 b.
3. G‘ulomova X., Yo‘ldosheva Sh., Mamatova G., Boqiyeva H. Husnixat va uni o‘qitish metodikasi. –T.: TDPU, 2009. – 70 b.
4. X.G‘ulomova, SH.Yo‘ldasheva 4-sinf ona tili darsligi Toshkent o‘q.nashriyoti 2020y
5. Iroda Azimova, Klaraxon Mavlonova, Sa‘dullo Quronov, Shokir Tursun, Ona tili va o‘qish savodxonligi 2-sinf. –Toshkent, 2021. –120 b.

“Boshlang‘ich ta’lim tizimida zamonaviy kompetensiyalarni rivojlantirish: integrativ yondashuvlar va amaliy yechimlar” mavzusidagi Respublika anjumani materiallar to‘plami.
NamDPI 2026-yil 9-oktabr

6. Iroda Azimova, Klaraxon Mavlonova, Sa’dullo Quronov, Shokir Tursun, Ona tili va o’qish savodxonligi 1-sinf . –Toshkent, 2021. –104 b.
7. Iroda Azimova, Klaraxon Mavlonova, Sa’dullo Quronov,. Ona tili va o’qish savodxonligi 3-sinf. –Toshkent, 2022. –144 b.